

Eliteen ustelkeriak zergatik barkatzen dituzte herritarrek?

Teflon sindromea deitu zaio. Badirudi aberatsak eta agintari politikoak sukaldeko zartaginetan erabiltzen den *Teflon* famatuzkoa daukatela larruazala: ezer ez zaie eranstean, denak egiten die irrist. Lapur edo gaiztagin famak edonor daraman bezala hondamendira, handi-mandien botereak ez du sufritzen horregatik. Zergatik ote da?

| PELLO ZUBIRIA KAMINO |

LAPUR TXIKIYAK KASTIGATZEKO non-nai badago kartzela / kupira gabe ematen zaio denbora askoko itzala / (...) aundiak libre ikusten dira pasian dabiltzala...” aspaldi kantatu zuen arren Jose Manuel Lujanbio *Txirritak*, injustizia ez da sendatu mende bat beranduago.

Pierre Lascoumes soziologoak eta Carla Nagels kriminologoak plazaratu berri dute *Sociologie des élites délinquantes, de la criminalité en col blanc à la corruption politique* (Elite gaizkileen soziologia, kriminalitate gorbata-dunean hasi eta ustelkeria politikoaren buka). Saiatu dira erakusten nola lortzen duten boteretsuek lege penalak saihestea edo beren interesetarako moldatzea.

Soziologiaren ikuspegitik enigma dirudien egoera honetatik abiatu dira Lascoumes eta Nagels. Hautes-kundeetan aurkezten diren artean bada pertsonalitate bat epaileak ikertzen ari direna, tartean bere kanpainaren finantzaketagatik. Ba ote du irabazteko aukerarik? Gezurra diruen arren, alde nabarmenez irabaziko du eta gainera inork ez dio auzitan jarriko garaipena. Nola liteke? Botoa eman diotenek ezberdin epaitzen dituzte politikaria eta delitu arruntak egiten dituztenak? Zertan datza diferentzia? Soilik batzuk eta besteak klase sozial ezberdinetakoak izatean?

Liberation egunkariari eskainitako elkarrizketa batean (“Frogen ezabatzeari eten gabe egiten dute elite delinkuentek”) ikertu dutenaren gako nagusiak eskaini ditu Lascoumesek, argitu ostean 15 laguneko talde multidisziplinarrak landu duela ikerlana, aurrez aurreko 2.000 inkesta eta elkarrizketa baino gehiagotan oinarrituta.

Hasteko, eliteek beren delituak diskrezio osoz burutzen dituzte. Lapurreta edo eraso txikiak eraz ikusten dira eta horiek pertsegitzeko daude prestatuak polizia eta auzitegiak. Hauek ez dute denbora galtzen enpresa handien edo dirudunen kontabilitateetan arakutzen. Alderdi politikoaren finantzaketen inguruko delituak oso berandu sartu dira legetan.

Biktimak ere oso ezberdinak dira batean eta bestean. Delitu arruntetan biktimek mugiarazten dute sistema. Aldiz, elitearen delituetan sarritan esaten da biktimarik ez dagoela, nahiz eta egia den biktimak urrun eta lausotuago daudela: kalteak herritar askok edo guztiek nozituko dituzte. Izatez, biktimak ohartu ere ez dira egiten kalteak jasan dituztenik.

“Gu saiatu gara erakusten –dio Lascoumesek– herritarren itxurazko axolagabekeria hau lotuta dagoela jendeak eliteekin daukan harre-

Rue 89 webgunetik hartutako argazkia 2001ekoa da: Jacques Chirac orduan Frantziako lehendakaria zena Parisko apelazio auzitegiaren protokolozko ekitaldi batean, epailez inguratua. Beste soziologo famatu batek, Luc Boltanski, ikerlariari dei egin izan die aztertu ditzaten agintean daudenei batetik boterea erabili eta bestetik disimulatzea baimentzen dieten mekanismoak. “Klase menperatzaile baten kideek elkarrekin partekatzen dute jakintza komun bat besteei aitortu ezin dietena –doi-doi beren buruei aitortu diezaieketena– eta zera da: batetik, nahitaezkoa dela arauak egotea, zuzenbidea, prozedurak, erregelamenduak, eta abar, baina, bestetik, ezin dela ezer benetan probetxugarririk lortu (...) ezin dela ezertxo ere egin zalantza betetako mundu honetan arau horiek zuzen betez”. Antza denez, politikari ustelei botoa ematen dieten herritarrek ere ados daude joko horrekin.

manarekin, hau da, hautetsiez, enpresetako ugazabek edo goi mailako funtzionarioek daukan irudiarrekin. Irudipena daukagu agintzean egin dituzten gehiegikeriak beren lanaren osagai bat direla”.

Eliteek beren buruaz betidanik eman duten irudiaren eraginez gertatzen da: denen ongizatean pentsatzen duten pertsonak, beren bizia karguari eskaintzen diotenak... “Sarritan diskurtso ia erlijiozko batez bezituzten dute beren konpromisoa, halako apez izaera batez. Bortizkeriaz erasotzea dirudi horiek auzitan jartzea, beren interesak eta darabilten aurpegi bikoitza erakustea. Ez da batere gauza erraza”.

Boteretsuen bekatu arinak

Zientoka ikerlari ari da milaka azterketa burutzen delinkuentzia arruntaren inguruan. Aldiz, ia inor ez eliteen kriminalitatean. Zergatik?

Dio Lascoumesek politikan eta ekonomian boterea daukatenen dosierak gehien bat eskandaluen salaketa moduan tratatzea kalterako dela. Hedabideetan delituon inguruan halako antzerkiak antolatzeak eragozten du arazoan ulertze soziologikoa. Baina, gainera, boteretsuen delituak askoz konplexuagoak izan ohi dira ulertzeko bezala azaltzeko herritar soilen hilketa edo lapurreta baino. Hori gutxi

Sutherlandek duela 70 urte azaldu bezala, “ez direnez salatzen, gorbatahun delituak gutxi pertsegitzen dira eta herritarrek ez dituzte lehenetsunezko zat ikusten. Batetik ‘organikoki onesta’ den klasea dela eta bestetik gutxi pertsegitua, azkenean halako ikasketa sozial bat gertatzen da, esan nahi baita doktrinatzeko ideologikoa, bi menderen buruan ekarri duena gizartearen zigortetik kanpo geratzea zenbait jokabide objektiboki okerrak izan arren jendearen oharkabean pasatzen direnak”.

Azkenean, boteretsuen artean sumatzen diren delituetatik oso gutxi abiatzen dira bide penaletik. Bestelako negoziaketa bidez soluzionatzen dituzte. Epaietara gutxitan iristen dira eta kondena bat gertatuz gero ere boteretsu kondenatuek ez dute nozitzen beste edozein herritar zigortuk jasango lukeen lotsaizun publikorik: eliteek “badituzte irudi ona berreskuratzeko beren erritoak [rituels de restauration], kapital ekonomiko, sozial eta kulturazkoak mobilizatuz burutzen dituztenak”.

Boteretsuen delituei ikerlariek arreta handiagoa ezarri diete zenbait krisi arotan (1929, 1968...) eta, aldiz, 1980etan neoliberalismoa nagusitzen hasi zenetik gorbatahun kriminalitatea askoz errazago da eta oharkabeago pasatzen. Botere guneetan banalizatu egin dira legea urratzea, iruzur fiskala eta kontrata publikoetako ustelkeria.

Azken datu bat: enpresa batean zenbat eta berdintasun falta handiagoa enplegatuen artean, orduan eta legea urratzeko joera handiagoa. ■

balitz, ikerlariek ere badute halako beldur bat, erreparo ideologiko bat, eliteen gaiztakerietan muturra sartzeko.

Izenak baino gehiago mekanismoak ardura zaizkie soziologo hauei, eskandaluen txinpartak baino gehiago mekanismo sozialen deskribapena. Horretan soziologo estatubatuarren aitzindaritzak aitortzen dute, bide nabar Edwin Sutherlandena. 1949an *White Collar Crime* (Delitu gorbatahuna) plazaratu zuen, editoreak zentsuratuta; haren analisia funtsean baliagarri da gaur ere Lascoumesen ustean.

Sutherlandek nahi zuena esango zuen, baina oraindik ere badirudi, ez bakarrik jende soilen artean baizik eta akademikoen artean berdina,

eliteen kriminalitatea oharkabean pasatzea loturik dagoela XIX. mendeko kriminologoen ezarritako bereizketarekin. Enrico Ferri klasiakoak gizartearen gailurrean kokatzen omen zuen deliturik egiten ez duen klasea, organikoki ondua, eta azpiko zolan ondradutasunik gabeko jendea.

Legea urratzekotan, azpikoei egin bide dituzte berez gaiztakeriak direnak (*mala in se*) eta, aldiz, elitekoek bekaturen bat egitekotan izango da legeek onartzen ez duten zerbait (*mala prohibita*). Berezko gaiztakeriak versus gaiztakeria formalak, ezikusia egiteko modukoak. Ez dituzu konparatuko inori sakelatik dirua ebastea eta Estatuari zergatan iruzurra egitea...

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

zuri begira